

Muistumia Helsingin olympiakisoista 1952

Ilkka Virtanen

XV olympiadin kisat järjestettiin Helsingissä 19. heinäkuuta – 3. elokuuta 1952. Helsingin oli tarkoitus isännöidä kisoja jo vuonna 1940, mutta kisat oli jouduttu peruuttamaan käynnissä olleen toisen maailmansodan takia (näin kävi myös vuoden 1944 kisoille). Helsingin olympialaisten aikaan olin vain kahdeksanvuotias, joten minulla on kisoista vain muutamia hataria muistikuvia. Muistan aikuisten kuunnelleen radiosta (Suomessa ei ollut televisiota tuohon aikaan!) kisaselostuksia: selostuksia tšekki Emil Zatopekin ja ranskalaisen Alain Mimounin välisistä kaksinkamppailuista, suomalaisista kultamitalisteista (mm. painija Kelpo Gröndahlista ja meloja Sylvi Saimosta) jne.

Helsingin olympiaraha

Henkilökohtaiset Helsingin olympiakisoihin liittyvät kokemukseni ovatkin peräisin myöhemmiltä vuosilta. Olen suomalaisten hopeisten ja kultaisten juhlarahojen keräilijä. Ensimmäinen suomalainen juhlaraha oli Helsingin olympialaisten muistoksi lyöty hopeinen juhlaraha. Sen nimellisarvo oli 500 markkaa (vuoteen 1962 asti käytössä ollutta ”vanhaa markkaa”, rahan arvo vastasi 5 ”uutta markkaa”, joka oli käytössä vuosina 1963–2001, vastinarvo nykyrahassa puolestaan n. 85 eurosenttiä; rahan ostovoima-arvo vuoden 2008 rahassa on n. 14,50 euroa). Olympiarahaa lyötiin 18 500 kappaletta vuonna 1951 ja 586 500 kappaletta vuonna 1952. Rahan keräilyarvo on nykyään noin 500 € (vuoden 1951 raha) ja 50 € (vuoden 1952 raha).

On syytä huomata, että Helsingin olympiaraha oli maailman ensimmäinen olympialaisten muistoksi lyöty erikoisraha. Seuraavaa olympiarahaa saatiin odottaa aina vuoteen 1964, jolloin Itävalta löi Innsbruckin olympialaisten muistoksi oman olympiarahansa. Nykyisin on käytössä perinne, jonka mukaan kaikki olympialaiset saavat oman erikoisrahansa.

Maailman ensimmäiset olympiarahat: Helsingin olympiarahat vuosilta 1951 ja 1952

Helsingin olympiatuli

Tärkein olympiakisojen symboleista on varmaankin olympiatuli. Perinteisesti olympiasoihtu sytytetään Kreikassa ja kuljetetaan (pääosin juoksuviestinä) kulloiseenkin olympiakaupunkiin. Helsingin kisoissa käytössä oli kaksi olympiatulta, alkuperäinen Kreikassa sytytetty tuli ja kotimainen Lapissa sytytetty tuli. Lapin tuli sytytettiin Pallastunturin Taivaskerolla keskiyöllä heinäkuun 6. päivänä 1952 ja yhdistettiin Kreikasta läpi Euroopan ja viimeksi Ruotsin kautta Suomeen tulleeseen tuleen. Yhä elävän legendan mukaan tuli sytytettiin Taivaskerolla keskiyön auringosta parabolisen peilin avulla. Tämä on kuitenkin vain legenda. Taivas oli sytytysaikaan pilvessä eikä aurinko ollut näkyvissä. Soihtu sytytettiin todellisuudessa manuaalisesti avoliekestä.

Viisikymmentä vuotta myöhemmin, kesällä 2002, kun vietettiin Helsingin olympiakisojen 50-vuotisjuhlavuotta, Taivaskerolla järjestettiin olympiatulen sytytyksen rekonstruktio ja olympiasoihdun viestijuoksumuotoinen kuljetus Helsinkiin. Olin ennen vuotta 2002 ollut

useaan otteeseen vaeltamassa Lapissa ja kavunnut myös Taivaskeron huipulle. Siellä on vuoden 1952 olympiatulen sytytysseremonioiden muistomerkki. Olin myös vuoden 2002 heinäkuun alussa Lapin vaelluksella yhdessä Antti-poikani kanssa. Suuntasimme matkamme Pallaksen alueelle voidaksemme osallistua siellä olympiatulen sytytyksen 50-vuotisjuhlallisuuksiin.

Vasemmalla: Antti Virtanen istumassa (2002) Helsingin olympiakisojen soihdun sytytyksen muistomerkillä Taivaskerolla. Oikealla: Muistomerkki teksteineen: Tällä paikalla Taivaskerolla sytytettiin 6.7.1952 Helsingin olympiatuli

Kyseinen päivä, heinäkuun 6. 2002, oli pilvinen ja sateinen. Siitä huolimatta suuntasimme matkamme paria tuntia ennen puoltayötä kohti Taivaskeron huippua. Näkyvyyttä oli vain muutama metri, mutta huipulle johtava polku oli riittävän selvästi merkitty, joten kykenimme – kymmenien muiden tavoin – nousemaan huipulle ajoissa. Järjestäjät olivat tälläkin kertaa tuoneet paikalle suuren parabolisen peilin, mutta myös nyt soihtu oli sytytettävä manuaalisesti. Sytyttämisestä vastasi hiihtäjälegenda Eero Mäntyranta, ”Innsbruckin kuningas”, moninkertainen olympiakultamitalisti ja maailmanmestari (Innsbruckin arvonimensä Mäntyranta sai saavutettuaan siellä kaksi olympialaista kultamitalia ja yhden hopeamitalin). Kun soihtu oli sytytetty, sen matka juoksuviestin kiidättämänä kohti Helsinkiä saattoi alkaa. Helsinkiin soihtu saapui heinäkuun 19. päivänä 2002, tarkalleen 50 vuoden kuluttua siitä, kun Helsingin kisojen avajaisseremoniat pidettiin. Soihtu kulki matkallaan Helsinkiin myös Vaasan kautta, jolloin meillä oli muutama päivä lähdön jälkeen tilaisuus nähdä se uudelleen.

Vasemmalla: Olympiatulen sytytys Taivaskerolla ”keskiyön auringosta” keskiyöllä 6.7.1952 Oikealla: Olympiatulen sytytyksen 50-vuotisjuhlallisuuDETaivaskerolla keskiyöllä 6.7.2002. Kultamitalisti Eero Mäntyranta soihdun varressa, (tälläkin kertaa käyttämättä jäänyt) parabolinen peili vasemmalla